

Odeljenje za ljudska prava i zajednice

Sektor za nadgledanje pravnog sistema

**Pravosudni sistem u Mitrovicë/Mitrovici:
nove informacije o statusu i
prisutna zabrinutost za ljudska prava**

Izdanje 1

Februar 2010.

Uvod

Pravosudni sistem u regionu Mitrovicë/Mitrovice još od februara 2008. funkcioniše samo sa ograničenim kapacitetom. Samim tim, region je ostao bez potpuno funkcionalnog pravosudnog sistema za približno dve godine.

Misija Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju na Kosovu (OEBS) objavila je nekoliko izveštaja u kojima se govori o povredama ljudskih prava do kojih dolazi zbog toga što sudovi u regionu Mitrovicë/Mitrovice ograničeno funkcionišu.¹ OEBS konstantno naglašava negativan uticaj koji nepotpuno funkcionisanje sudstva u regionu Mitrovicë/Mitrovice ima na vladavinu prava uopšte, a posebno na poštovanje osnovnih prava kao što su pravo na slobodu, pravo na pristup pravdi i pravo na suđenje u razumnom roku.²

Nakon objavljivanja poslednjeg izveštaja nije ostvaren veći napredak u funkcionisanju institucija vladavine prava u ovom regionu. Ovaj izveštaj predstavlja najnovije informacije o statusu trenutnog funkcionisanja pravosuđa u regionu Mitrovicë/Mitrovice, i ponavlja zabrinutost u pogledu konstantnih povreda ljudskih prava, kao i teških radnih uslova u nekim sudskim službama.³

Nove informacije o statusu

Kompleks suda u Mitrovicë/Mitrovici koji se nalazi u severnom delu Mitrovicë/Mitrovice – u kojem su se pre februara 2008. nalazili okružni sud, opštinski sud, sud za prekršaje i opštinsko i okružno tužilaštvo – nije bio dostupan lokalnim sudijama i javnim tužiocima, kao ni njihovom pomoćnom osoblju nakon događaja u februaru i martu 2008.⁴ U ovom kompleksu suda trenutno se nalazi osoblje Misije vladavine prava Evropske unije na Kosovu (EULEX) – tj. sudije i tužioci EULEX-a zajedno sa svojim lokalnim (kosovski Srbi i kosovski Albanci) i međunarodnim osobljem – koje je zvanično raspoređeno 9.

¹ Videti Mesečni izveštaj OEBS-ovog Sektora za nadgledanje pravnog sistema – mart 2008, Reakcije na proglašenje nezavisnosti od strane Kosova jako utiču na pravosudni sistem u Mitrovicë/Mitrovici i negativno utiču na sudove u drugim regionima, zbog čega dolazi do povreda ljudskih prava. Videti i Mesečni izveštaj OEBS-ovog Sektora za nadgledanje pravnog sistema – decembar 2008, Tekuće zabrinutosti u vezi sa ljudskim pravima i skorašnji razvoj događaja. Videti i Mesečni izveštaj OEBS-ovog Sektora za nadgledanje pravnog sistema - Pritvaranje u krivičnim postupcima na Kosovu: Sveobuhvatni pregled i analiza preostalih zabrinutosti (Deo I), stranice 22-23.

² Članovi 5. i 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu ECHR).

³ Informacije sadržane u ovom izveštaju pribavio je OEBS neposrednim nadgledanjem i razgovorima sa različitim zvaničnicima suda održanim novembra 2009.

⁴ Počevši od 21. februara 2008, grupa od 50 do 200 demonstranata, među kojima su bili i radnici pravosudnog sistema od pre 1999, održavala je svakog radnog dana ujutru proteste ispred kompleksa suda u Mitrovicë/Mitrovici, tražeći da uđu u zgradu i da je vrate srpskom sudskom sistemu. Demonstranti su nasilno ušli u prostorije suda 14. marta 2008. UNMIK policija je, u operaciji podržanoj od strane KFOR-a, 17. marta 2008. ušla u zgradu, uhapsila demonstrante i povratila kontrolu nad zgradom suda. Nakon toga usledili su veliki građanski nemiri koji su doveli do smrti jednog međunarodnog policajca.

decembra 2008. Osoblje EULEX-a dodeljeno ovom sudu trenutno se sastoji od dvoje krivičnih sudija, dvoje tužilaca, dvoje građanskih sudija i troje pravnika. Osoblje EULEX-a koje se nalazi u ovom sudu do sada je završilo pet krivičnih predmeta.⁵

Sve lokalne sudije i tužioci koji su radili u kompleksu suda u severnoj Mitrovicë/Mitrovici nastavili su da rade sa ograničenim kapacitetom u trenutno premeštenom okružnom suda iz Mitrovicë/Mitrovice, u prostorijama opštinskog suda u Vushtrri/Vučitrnu. Ovaj premešteni okružni sud održava saslušanja o sudskom pritvoru, donosi odluke u brakorazvodnim parnicama i obrađuje zahteve za priznavanje stranih presuda.⁶ Ovaj okružni sud pokriva i opštine Skenderaj/Srbica i Vushtrri/Vučitrn, čime se i te opštine dodaju spisku opština koje nemaju potpuno funkcionalni sudski sistem.

Sud na opštinskom nivou

Opštinski sud u Mitrovicë/Mitrovici (koji pokriva severnu i južnu Mitrovicë/Mitrovicu kao i Zvečan/Zvečan) takođe funkcioniše sa ograničenim kapacitetom iz prostorija Opštinskog suda u Vushtrri/Vučitrnu. U krivičnim predmetima, sud rešava sve postupke koji se odnose na pritvor i održava saslušanja za potvrđivanje optužnice za slučajeve kada je optuženi u pritvoru; a vode se i neka suđenja. U građanskim parnicama, sud vodi parnice samo u takozvanim hitnim predmetima u koje spadaju slučajevi ometanja poseda, nasilja u porodici, slučajevi u vezi sa izmenama prvostepene sudske presude oko starateljstva nad detetom i ostavinski postupci. Opštinski sud u Mitrovicë/Mitrovici je od februara 2008. vodio i završio suđenja u otprilike 17 krivičnih predmeta (jedan od tih su završile sudije EULEX-a) i rešio je 18 građanskih parnica (uključujući pet predmeta koji spadaju u nadležnost suda u Vushtrri/Vučitrnu te su mu zbog toga prosleđeni). Sud takođe pruža minimalne usluge legalizacije: njegova služba za legalizaciju, otvorena tri dana u sedmici, legalizuje ugovore i izmene ugovora i izdaje ovlašćenja i potvrde o krivičnim evidencijama.

Sud za prekršaje na opštinskom nivou

Sud za prekršaje u Mitrovicë/Mitrovici takođe funkcioniše sa ograničenim kapacitetom u prostorijama Opštinskog suda u Vushtrri/Vučitrnu. Ovaj sud je od kraja februara 2008. do kraja decembra 2008. primio 8.400 predmeta iz južnog dela opštine Mitrovicë/Mitrovica (sud nije primio nijedan predmet iz severnog dela). U drugoj polovini 2009, policijske stanice iz severne Mitrovice/Mitrovicë i Zvečana/Zvečan počele su da podnose prijave za

⁵ Sudije EULEX-a koje se nalaze u okružnom i opštinskom sudu u Mitrovicë/Mitrovici, u zgradi suda u severnoj Mitrovici/Mitrovicë, završile su marta 2009. jedno suđenje za krivično delo pljačke. Drugo suđenje po optužbi za nanošenja lakših telesnih povreda i štete pokretnoj imovini, u koje je umešan optuženi kosovski Albanac a oštećena strana je kosovski Srbin, završeno je sredinom maja. Treće suđenje po optužbi za navodno delo terorizma (od kojeg je tužilaštvo odustalo u kasnijoj fazi) i podsticanje nacionalne, rasne, verske ili etničke mržnje, razdora ili netolerancije, završeno je 19. novembra 2009. Četvrto suđenje, po optužbi za pokušaj ubistva i neovlašćeno vlasništvo, kontrolu, posedovanje ili upotreba oružja, završeno je 7. decembra 2009. Peto suđenje po optužbi za nanošenje lakših telesnih povreda završeno je 19. januara 2010. Sudije EULEX-a su zakazale još tri suđenja za januar i februar 2010.

⁶ Okružni sud u Mitrovicë/Mitrovici priznao je 352 strane presude u 2008, a 355 u prvih 11 meseci 2009.

ometanje javnog reda i mira Sudu za prekršaje u Mitrovicë/Mitrovici. U periodu od januara do novembra 2009. ovaj sud je primio više od 9.700 predmeta, uključujući one iz severne Mitrovice/Mitrovicë i Zvečana/Zvečan. Zbog sadašnjih loših radnih uslova, sud prihvata i evidentira sve primljene predmete. Međutim, rešava samo one sa skraćenim postupkom kao i hitne predmete kao što su ometanje javnog reda i mira, saobraćajne nesreće, oduzimanje dokumenata od strane policije i one koji se moraju proslediti drugim sudovima na Kosovu.

Opštinski sud i sud za prekršaje u Zubinom Potoku i Leposaviću/Leposaviq ne funkcionišu još od događaja u februaru 2008. Ne obrađuju se ni građanski predmeti ni prekršaji koji su u teritorijalnoj nadležnosti ovih sudova. Od svih krivičnih predmeta, rešavaju se samo oni za koje je potreban pritvor i to putem prenosa nadležnosti na drugi opštinski sud iz regiona. Ovakva praksa prenosa nadležnosti nad krivičnim predmetima za koje je potreban pritvor počela je početkom 2009, i vrši se upućivanjem zahteva predsedniku okružnog suda u Mitrovicë/Mitrovici, koji obično odobrava takve zahteve. Predsednik opštinskog suda u Zubinom Potoku takođe je ponudio da dođe u opštinski sud u Vushtrri/Vučitrnu i rešava predmete za koje je potreban sudski pritvor a koji spadaju u teritorijalnu nadležnost opštinskog suda u Zubinom Potoku.

Opštinski sud i sud za prekršaje u Skenderaj/Srbici i Vushtrri/Vučitrnu jedini su sudovi koji u ovom trenutku u regionu Mitrovicë/Mitrovice funkcionišu manje više uobičajeno, iako su prostorije opštinskog suda u Vushtrri/Vučitrnu prepune zbog činjenice da se u njima nalaze i premešteni okružni, opštinski i sud za prekršaje iz Mitrovicë/Mitrovice kao i okružno i opštinsko javno tužilaštvo sa svim osobljem. Treba napomenuti, kako se prethodno spomenulo, da se žalbe na presude opštinskih sudova u Skenderaj/Srbici i Vushtrri/Vučitrnu ne mogu obraditi jer ne funkcionišu Okružni sud u Mitrovicë/Mitrovici koji je nadležan za takve žalbe.

Javno tužilaštvo na okružnom i opštinskom nivou

Što se tiče tužilaštva, okružno i opštinsko tužilaštvo u Mitrovicë/Mitrovici, koje pokriva svih šest opština u ovom regionu (Leposavić/Leposaviq, Mitrovicë/Mitrovica, Skenderaj/Srbica, Vushtrri/Vučitrn, Zubin Potok i Zvečan/Zvečan), takođe u ovom trenutku funkcionišu iz prostorija opštinskog suda u Vushtrri/Vučitrnu i vrši ograničene funkcije tužilaštva.

Okružno javno tužilaštvo u Mitrovicë/Mitrovici vrši sve dužnosti do podizanja optužnice, uključujući i podizanje optužnice. Međutim, sud ne potvrđuje optužnice. Samim tim su krivični postupci u predmetima koji su u nadležnosti okružnog suda u Mitrovicë/Mitrovici zastali u fazi potvrđivanja optužnice.⁷

Opštinsko javno tužilaštvo u Mitrovicë/Mitrovici vrši sve dužnosti do podizanja optužnice, uključujući i podizanje optužnice; prisustvuje saslušanjima za potvrđivanje optužnice u predmetima koji su u nadležnosti Opštinskog suda u Mitrovicë/Mitrovici;

⁷ Jedini predmeti u nadležnosti okružnog suda u Mitrovicë/Mitrovici u kojima se potvrđuju optužnice i održavaju suđenja su oni koje rešava osoblje EULEX-a – videti gore.

i, radi na slučajevima koji su se dogodili u južnoj Mitrovicë/Mitrovici i koji uključuju optužene u preptretresnom pritvoru. Opštinski javni tužioc i vrše slične dužnosti u pogledu predmeta iz severne Mitrovice/Mitrovicë i Zvečana/Zvečan za koje je potreban pritvor ili se smatraju prioriternim jer po svojoj prirodi zahtevaju brzo preduzimanje mera. Tužioc i takođe prisustvuju nekim suđenjima. Tužioc i trenutno rešavaju sve predmete koji su u nadležnosti opštinskih sudova u Leposaviću/Leposaviq i Zubinom Potoku, a u kojima vrše sve gore pomenute dužnosti (kada je to potrebno, predsedniku Okružnog suda u Mitrovicë/Mitrovici se šalje zahtev za prenos nadležnosti drugom sudu sa istom materijalnom nadležnošću iz regiona Mitrovicë/Mitrovice). Opštinski tužioc i nastavlja da vrše celokupan opseg dužnosti tužilaca u predmetima koji su u nadležnosti opštinskih sudova u Vushtrri/Vučitrnu i Skenderaj/Srbici.

Sudije i tužioc i EULEX-a

Raspoređivanje sudija i tužilaca EULEX-a u decembru 2008. dovelo je do određenog poboljšanja u funkcionisanju pravosuđa u regionu Mitrovicë/Mitrovice, onoliko koliko još uvek ograničeni kapaciteti EULEX-a dozvoljavaju da se neki od najtežih slučajeva delotvorno krivično gone i sude. Kako je već rečeno, do sada su sudije EULEX-a dodeljene okružnom i opštinskom sudu u Mitrovicë/Mitrovici završile pet krivičnih predmeta. EULEX je u avgustu 2009. počeo da održava i posebna saslušanja za preuzimanje predmeta od lokalnog sudstva. Vredi pomenuti da se takva saslušanja, kojima prisustvuje predsednik okružnog suda u Mitrovicë/Mitrovici zajedno sa lokalnim sudijama i tužiocima, održavaju u prostorijama kompleksa suda u severnoj Mitrovici/Mitrovicë. EULEX obezbeđuje takva saslušanja i do sada su održavana bez incidenata.

EULEX je takođe preduzeo korake za pripremu obrade svih drugih nerešenih slučajeva. U tu svrhu, EULEX je krajem jula 2009, uz podršku lokalnog osoblja okružnog suda u Mitrovicë/Mitrovici, počeo popis svih krivičnih i građanskih spisa predmeta koji se nalaze u zgradi suda u severnoj Mitrovici/Mitrovicë i koji su u nadležnosti okružnog suda u Mitrovicë/Mitrovici.⁸ Tim za popis uspešno je završio obradu krivičnih spisa predmeta sredinom oktobra 2009, a popis građanskih spisa predmeta novembra 2009.⁹ Tim za popis je pronašao i organizovao ukupno oko 3.500 krivičnih i građanskih spisa predmeta.¹⁰

Od svih krivičnih spisa predmeta koji su popisani i arhivirani u zgradi suda u severnoj Mitrovici/Mitrovicë, EULEX je identifikovao 42 predmeta kao prioriterna. Većina

⁸ Tim za popis, sastavljen od četiri (dva kosovska Srbina i dva kosovska Albanca) administrativna radnika okružnog i opštinskog suda u Mitrovicë/Mitrovici, dobio je zadatak da pronađe, organizuje, evidentira i klasifikuju spise predmeta u zgradi suda u severnoj Mitrovici/Mitrovicë, koji spadaju u nadležnost okružnog suda u Mitrovicë/Mitrovici.

⁹ Tim za popis je 6. oktobra 2009. povećan za još dva administrativna radnika (jedan administrator kosovski Albanac iz okružnog javnog tužilaštva u Mitrovicë/Mitrovici i jedan izvršni referent kosovski Srbin iz opštinskog suda u Mitrovicë/Mitrovici) i bavio se popisom spisa predmeta okružnog javnog tužilaštva.

¹⁰ U svom saopštenju za štampu od 14. oktobra 2009, EULEX je izneo procenu od više od 3.000 spisa predmeta koji su nađeni, organizovani, evidentirani i klasifikovani.

prioritetnih predmeta uključuje optužene koji su u sudskom pritvoru. Ovi predmeti (koji su u različitim fazama postupka, od istrage do [prekinutog] suđenja) dobiće prioritet u odnosu na sve druge predmete i sudije EULEX-a u regionu prvo će njih rešavati. U kasnijoj fazi, predviđeno je da predmete rešava etnički mešovita grupa sudija i tužilaca, koja će se sastojati od petoro kosovskih Albanaca, petoro kosovskih Srba i petoro međunarodnih EULEX-ovih sudija i tužilaca. Datum kada će ova mešovita grupa sudija i tužilaca početi sa radom još uvek nije poznat.

Konstantne povrede ljudskih prava

Nepostojanje potpuno funkcionalnog pravosudnog sistema u regionu Mitrovicë/Mitrovice dovodi do ozbiljne povrede ljudskih prava, posebno povrede:

- prava na pristup pravosuđu;
- prava na suđenje u razumnom roku, i;
- prava na slobodu.

Pravo na pristup sudu

Utvrđena sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava (ECtHR) predviđa da „[s]vako [i]ma pravo da zahteva svoja građanska prava i obaveze pred sudom ili tribunalom,¹¹ i da „ometanje, čak i privremenog karaktera, može prekršiti [Evropsku] konvenciju [o ljudskim pravima].“¹² ECtHR tumači pravo pristupa sudu kao glavnu osobinu opštijeg koncepta „vlдавине права“, koje je deo „zajedničkog nasleđa“ zemalja članica Saveta Evrope.¹³ U građanskim stvarima posebno, „teško možemo zamisliti vladavinu prava ako ne postoji mogućnost pristupa sudovima“.¹⁴

Stanovnicima Mitrovicë/Mitrovice, Zvečana/Zvečan, Zubinog Potoka i Leposavića/Leposaviq pravo na pristup pravdi konstantno se ometa od 20. februara 2008. Samo u nekim predmetima koji se smatraju prioritetnim ili hitnim pojedinci mogu zahtevati i dobiti pravdu pred premeštenim sudovima koji, kako je napred navedeno, funkcionišu sa ograničenim kapacitetom. Isto važi i za pojedince čiji zahtevi ili predmeti spadaju u nadležnost okružnog suda u Mitrovicë/Mitrovici. EULEX pred ovim sudom rešava samo mali deo krivičnih predmeta, dok je većina postupaka i u krivičnim i građanskim predmetima i dalje obustavljena na neodređeno vreme.

Odsustvo potpuno funkcionalnog okružnog suda takođe sprečava obradu žalbi podnetih na presude opštinskih sudova iz regiona Mitrovicë/Mitrovice. U nekim predmetima koji su završeni malo pre događaja u februaru 2008, žalbe nisu mogle da se podnesu jer je sud objavio presudu samo usmeno i nije stigao da objavi pismenu presudu zbog nemogućnosti pristupa spisima predmeta koji su ostali na severu.

¹¹ ECtHR, *Golder protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 4451/70, presuda od 21. februara 1975, stav 36.

¹² *Ibidem*, stav 26.

¹³ *Ibidem*, stav 34.

¹⁴ *Ibidem*, stav 34.

U tri krivična predmeta, u kojima su usmeno objavljene presude pre nego što je kompleks suda prestao da funkcioniše, sudije nisu mogle da donesu pismene presude pošto su spisi predmeta ostali u zgradi suda na severu. Tako su i javni tužioci i optuženi lišeni svog prava da podnesu žalbu na te predmete. Uz pomoć EULEX-a, spisi ta tri predmeta su dobijeni iz suda u severnoj Mitrovicë/Mitrovici, a sudije okružnog suda su zatim izradile pismene presude za sva tri predmeta kako bi na njih mogla da se uloži žalba. Dva predmeta su već u žalbenom postupku pred Vrhovnim sudom Kosova. Žalba na treći predmet još nije rešena.

Još jedan ozbiljan problem u vezi sa odsustvom potpuno funkcionalnog pravosudnog sistema u regionu Mitrovicë/Mitrovica tiče se mogućeg zastarevanja predmeta za mnoga krivična dela i prekršaje počinjene u Mitrovicë/Mitrovici, Zvečanu/Zvečan, Zubinom Potoku i Leposaviću/Leposaviq.¹⁵

Kako je već pomenuto u ovom izveštaju, velika većina krivičnih predmeta i prekršaja koji nisu hitni, a koja se dešavaju u ovim opštinama, ne može se delotvorno krivično goniti i/ili završiti, što zauzvrat dovodi do rizika da nekih predmeta zastare pre nego što se propisno reše.¹⁶ Ovaj rizik je posebno veliki kada su u pitanju prekršaji za koje zakon predviđa relativno kratak period zastarevanja.¹⁷ Nemogućnost da se propisno završe ti krivični predmeti i prekršaji u stvari uskraćuje žrtvama pravo na zadovoljavanje pravde. Ovako rasprostranjeno uskraćivanje ozbiljno utiče na vladavinu prava u regionu i ozbiljno narušava poverenje javnosti u primenu zakona i pravosuđe uopšte.

Pravo na suđenje u razumnom roku

ECtHR smatra da pravo pojedinca na suđenje u razumnom roku predstavlja korelativnu pozitivnu obavezu organa vlasti da svoj pravni sistem organizuju na takav način da omoguće sudovima da ispoštuju uslov „razumnog roka“.¹⁸ Javni nemiri u regionu u kojem se održava suđenje mogu opravdati kašnjenje u postupcima samo dotle dok javni

¹⁵ Ova opasnost od zastarevanja predmeta pre nego što se oni delotvorno reše tiče se i predmeta u kojima su spisi blokirani u zgradi suda u severnoj Mitrovici/Mitrovicë, a posebno predmeta koji obuhvataju prekršaje i krivična dela u nadležnosti opštinskog suda, za koje zakon predviđa kraći period zastarevanja. Videti član 27, stav 1. Zakona o prekršajima (Službeni glasnik SAP Kosovo, br. 23/79) i član 90, stav 1, tačka 6. Privremenog krivičnog zakona Kosova, proglašenog Uredbom UNMIK-a br. 2003/25, 6. jula 2003. godine, sa kasnijim izmenama i dopunama (PKZK).

¹⁶ Nefunkcionalni sudovi i tužilaštvo u severnim opštinama može međutim opravdati prekid perioda zastarevanja predmeta u krivičnom gonjenju, shodno članu 91(2) PKZK-a. Razjašnjenje ove tačke od strane Vrhovnog suda Kosova bilo bi od velike pomoći.

¹⁷ Videti član 27, stav 1. Zakona o prekršajima (Službeni glasnik SAP Kosovo, br. 23/79).

¹⁸ Videti npr: ECtHR, *Spentzouris protiv Grčke*, 47891/99, presuda od 7. maja 2002, stav 27. Videti i *Eckle protiv Nemačke*, 8130/78, presuda od 15. jula 1982, stav 92. U drugom predmetu Sud je odlučio da „privremeni zaostatak u radu ne obuhvata odgovornost na strani zemalja potpisnica pod uslovom da one, dovoljno brzo, preduzmu pravne mere za rešavanje vanredne situacije“ (ECtHR, *Milasi protiv Italije*, 10527/83, presuda od 25. juna 1987, stav 18).

organi ne prenesu predmete u drugu nadležnost.¹⁹ Generalno, kad god se javni organi suočavaju sa privremenim zaostatkom u radu, oni moraju preduzeti, veoma brzo, pravne mere koje će rešiti vanrednu situaciju takve prirode.²⁰

Suočeni sa prekidom u radu sudova u Mitrovicë/Mitrovici, Zubinom Potoku i Leposaviću, kosovske institucije su preuzele samo neke korake za rešavanje ove situacije. Trenutno premešteni okružni, opštinski i sud za prekršaje iz Mitrovicë/Mitrovice bave se samo hitnim ili prioritarnim krivičnim i građanskim predmetima ili prekršajima. Kako je već rečeno, mnogi predmeti nisu završeni i stoje nerešeni u nekoj od proceduralnih faza. Na sudove iste nadležnosti počeli su da se prenose samo hitni krivični predmeti iz nefunkcionalnih opštinskih sudova u Zubinom Potoku i Leposaviću/Leposaviq, ali tek nakon oko godinu dana od dana kada su ti sudovi prestali sa radom. Obrada takvih hitnih krivičnih i građanskih predmeta i prekršaja, u premeštenim sudovima ili prenosom nadležnosti, je sama po sebi pozitivan korak, ali ne može nadoknaditi činjenicu da je velika većina predmeta pred sudovima u Mitrovicë/Mitrovici, Zubinom Potoku i Leposaviću/Leposaviq se još uvek odlaže ili obustavlja na neodređeno vreme. EULEX, sa svojim mandatom²¹ i trenutnim brojem zaposlenih, pomaže u krivičnom gonjenju i suđenju nekih od najtežih slučajeva, ali se time ne može nadoknaditi nepostojanje potpuno funkcionalnog sudstva u ovom regionu.

To znači da će neopravdano odlaganje u obradi većine predmet pred sudovima u Mitrovicë/Mitrovici, Zubinom Potoku i Leposaviću/Leposaviq verovatno i dalje biti pravilo a ne izuzetak. Posebno je problematična situacija u okružnom sudu u Mitrovicë/Mitrovici koji po prirodi svoje nadležnosti treba da se bavi predmetima koji uključuju najteža krivična dela. Pred ovim sudom je u 2009. godini 120 optužnica čekalo potvrđivanje, i još se ne zna kada će se ove optužnice potvrditi a predmeti proslediti na suđenje.

Dana 26. maja 2008, tužilac okružnog suda u Mitrovicë/Mitrovici je podigao optužnicu protiv policajca kosovskog Albanca, kojom ga tereti za pokušaj teškog ubistva,²² neovlašćeno vlasništvo, kontrolu, posedovanje ili upotrebu oružja,²³ primanje mita;²⁴ zloupotrebu službenog položaja ili ovlašćenja,²⁵ proneveru;²⁶ i po dve tačke za zlostavljanje pri vršenju dužnosti.²⁷ Još uvek nije zakazano saslušanje za potvrđivanje optužnice za

¹⁹ Videti ECtHR, *Foti protiv Italije*, 7604/76, 7719/76, 7781/77 i 7913/77, presuda od 10. decembra 1982, stav 61.

²⁰ Videti ECtHR, *Baggetta protiv Italije*, 10256/83, presuda od 25. juna 1987, stav 23.

²¹ Vidjeti član 3, Savet Evrope Unjedinjen Zahvat 2008/124/CFSP od 4 februara 2008 o Misiji Vladavine Prava Evropske Unije na Kosovu EULEX KOSOVO. Djelom EULEX ima mandat da "mentor, monitoruje, savjetuje nadležne Kosovske institucije u svim oblastima u vezi sa vladavinom prava (uključujući i carinskim uslugama), dok zadržava određene izvesne odgovornosti." Ove odgovornosti uključuju, *inter alia*, istragu, gonjenje i presude nekih slučajeva.

²² Član 147 PKZK.

²³ Član 328(2) PKZK.

²⁴ Član 343 PKZK.

²⁵ Član 339 PKZK.

²⁶ Član 261 PKZK.

²⁷ Član 164 PKZK.

ovaj slučaj, uprkos činjenici da su prema zakonu sudovi obavezni da zakažu ovo saslušanje zakažu odmah i ne kasnije od dva meseca od dana podizanja optužnice.²⁸ Optuženi je prvobitno držan u sudskom pritvoru od 12. marta 2008. do 26. maja 2008.

OEBS je pratio i nekoliko građanskih predmeta, uključujući međuetničke imovinske predmete, kada su sudovi u regionu Mitrovicë/Mitrovica prekinuli sa radom zbog događaja u februaru 2008. U to vreme se, zbog različitih razloga, već dosta kasnilo sa obradom tih predmeta (neki od njih su još iz 2001. godine). Prema informacijama kojima raspolaže OEBS, ovi predmeti se i dalje odlažu i čeka se da sudovi na severnom Kosovu ponovo počnu sa radom.

U jednoj međuetničkoj imovinskoj tužbi od 17. maja 2003, tužitelji kosovski Albanci su pred Opštinskim sudom Mitrovicë/Mitrovica tražili da se potvrdi njihovo vlasništvo nad imovinom koja se nalazi u Mitrovicë/Mitrovici. Sud je, nakon što im je dodelio privremenog pravnog zastupnika ne pokušavajući da pronađe tužene, u presudi donetoj 20. januara 2004. potvrdio tužbu kao osnovanu. Kada su saznali da su izgubili svoju imovinu, tuženi interno raseljeni kosovski Srbi, koji su tokom čitavog perioda radili i živeli u Mitrovicë/Mitrovici i Zvečanu/Zvečan, podneli su predlog za ponovno suđenje 4. aprila 2005. Sud je održao saslušanje o predlogu tuženih za ponovno suđenje tek 5. novembra 2007, više od dve i po godine kasnije, kada je odlučio da se dozvoli ponavljanje postupka. U međuvremenu, imovina je navodno već bila prodana trećoj strani. Nakon novembra 2007, opštinski sudija u ovom predmetu nije zakazao nijedno drugo ročište. Postupak je obustavljen nakon događaja koji su se desili februara 2008, i do danas nije obnovljen.

Pravo na slobodu

Sudska praksa ECtHR-a i kosovski pravni okvir predviđaju da sudovi periodično revidiraju svaki period pritvora.²⁹ U slučaju produženog pritvora, agencije za sprovođenje zakona su dužne da pokažu da i dalje postoje osnovi za pritvor i da uz posebnu pažnju sprovode postupak.³⁰ Osim toga, svaki pritvor treba da traje samo onoliko koliko je neophodno,³¹ jer je u suprotnom nezakonit, a lice treba da se pusti iz pritvora do početka suđenja.³²

Nedostatak potpuno funkcionalnog sudskog i tužilačkog sistema u severnim opštinama dovodi do ozbiljnih povreda prava na slobodu. Početkom novembra 2009, na spisku pritvorenih u okružnom sudu u Mitrovicë/Mitrovici bilo je 32 lica u sudskom pritvoru i

²⁸ Član 309(1) i 312(2), Privremeni zakon o krivičnom postupku Kosova, proglašen Uredbom UNMIK-a br. 2003/26, 6. jul 2003 (PZKPK).

²⁹ Član 212(4) i 284-287. PZKPK.

³⁰ Član 285(1) PZKPK; videti i ECtHR, *Dobrev protiv Bugarske*, presuda od 10. avgusta 2006, stav 79.

³¹ Član 5(3) PZKPK; videti i ECtHR, *Labita protiv Italije*, presuda od 6. aprila 2000, stav 152.

³² Videti član 5(1)(c) i 5(3), ECtHR.

19 lica u kućnom pritvoru. Na sličnom spisku iz opštinskog suda u Mitrovicë/Mitrovici bilo je pet lica u sudskom pritvoru i dva lica u kućnom pritvoru. Nalozi za pritvor mnogih od ovih optuženih su se stalno produžavali u periodu kada su sudovi radili samo sa ograničenim kapacitetom.

U jednom predmetu pred okružnim sudom u Mitrovicë/Mitrovici, optuženi za teško ubistvo,³³ pokušaj ubistva,³⁴ i neovlašćeno vlasništvo, kontrolu, posedovanje ili upotrebu oružja³⁵ drži se u pritvoru od 6. februara 2007. Njegovo suđenje bilo je u završnoj fazi kada je sud prestao sa radom, ali od tada nije postignut nikakv napredak. Sud stalno produžavao njegov sudski pritvor sve do 3. marta 2010.

U jednom predmetu pred okružnim sudom u Mitrovicë/Mitrovici, optuženi za ubistvo³⁶ i neovlašćeno vlasništvo, kontrolu, posedovanje ili upotrebu oružja³⁷ drži se u pritvoru od 31. maja 2007. U vreme kada je sud prestao sa radom njegovo suđenje još nije bilo počelo. Njegov sudski pritvor stalno se produžava sve do 5. marta 2010.

U sličnom položaju se nalaze mnoga druga lica pritvorena na osnovu odluke okružnog ili opštinskog suda u Mitrovicë/Mitrovici. Ovakva situacija izaziva ozbiljnu zabrinutost zbog poštovanja njihovog osnovnog prava na slobodu.

Teški uslovi rada za trenutno „premeštene“ sudije i tužioce

Izveštaj o sudskom sistemu u regionu Mitrovicë/Mitrovice ne bi bio potpun bez kratkog opisa vrlo teških uslova u kojima sada rade sudije, tužioc i pomoćno osoblje premeštenih sudova i tužilaštava.

Kao što je već rečeno u ovom izveštaju, u opštinskom sudu u Vushtrri/Vučitrnu je pored osoblja tog suda smešteno i osoblje okružnog, opštinskog i suda za prekršaje iz Mitrovicë/Mitrovice, te osoblje okružnog i opštinskog javnog tužilaštva iz Mitrovicë/Mitrovice. Zbog toga su prostorije opštinskog suda u Vushtrri/Vučitrnu pretrpane, pa radnici suda i stranke koje dolaze, treba da rade na pretrpane prostora za rad.

Naime, okružni sud iz Mitrovicë/Mitrovice koristi sudnicu opštinskog suda u Vushtrri/Vučitrnu. U toj sudnici je smešteno ukupno deset do petnaest sudija i pomoćnog osoblja. Kada je potrebno održati saslušanje o pritvoru ili građanski postupak sudije imaju na raspolaganju još jednu kancelariju.

³³ Član 147(1), 23. PKZK.

³⁴ Član 146(1), 20. i 23. PKZK.

³⁵ Član 328(2) PKZK.

³⁶ Član 146. PKZK.

³⁷ Član 382. PKZK.

Opštinskom sudu iz Mitrovicë/Mitrovice dodeljena je samo jedna kancelarija od oko sedam kvadratnih metara u prostorijama opštinskog suda u Vushtrri/Vučitrnu. U toj jednoj kancelariji smešteni su predsednik suda, jedan ili dvoje sudija, petoro administrativnih radnika opštinskog suda iz Mitrovicë/Mitrovice i dvoje administrativna radnika opštinskog suda u Vushtrri/Vučitrnu. Kad god je potrebno održati raspravu ili suđenje, sudije iz Mitrovicë/Mitrovice moraju od svojih kolega iz Vushtrri/Vučitrna da traže dozvolu za korišćenje njihovih kancelarija.

Sud za prekršaje iz Mitrovice/Mitrovicë koristi jednu kancelariju od oko 12 kvadratnih metara u opštinskom sudu u Vushtrri/Vučitrnu. Tu kancelariju koristi oko 24 zaposlenih, od kojih je najmanje deset prisutno svakog dana.

Okružno javno tužilaštvo iz Mitrovicë/Mitrovice koristi jednu kancelariju od 16 kvadratnih metara u zgradi opštinskog suda u Vushtrri/Vučitrnu. U toj kancelariji smešteno je ukupno devet osoba: petoro tužilaca, jedan administrator, dvoje zapisničara i jedan prevodilac kada je potreban. Na sličan način i opštinsko javno tužilaštvo iz Mitrovica/Mitrovicë koristi jednu kancelariju od oko 12 kvadratnih metara u opštinskom sudu u Vushtrri/Vučitrnu. Tu kancelariju koristi najmanje 17 zaposlenih, od kojih je barem deset prisutno svakog dana. Kada opštinski ili okružni tužilac treba da ispita neku stranku, drugi radnici moraju da napuste kancelariju, ali se u nekim slučajevima ispitivanje obavlja pred drugima.

Ovakvi radni uslovi su daleko od utvrđenih međunarodnih standarda,³⁸ i podrivaju ne samo efikasnost suda već i samo dostojanstvo koje treba da bude nerazdvojivo od funkcionisanja sudskih tela. Rad u ovakvim uslovima skoro sasvim onemogućava sudije i tužioce da vrše svoje dužnosti efikasno i efektivno, te prouzrokuje mnoštvo svakodnevnih logističkih problema i teškoća. Kao primer može da posluži sledeće.

Pre oktobra 2008, premešteno opštinsko javno tužilaštvo iz Mitrovice/Mitrovicë dobijalo je od policije spise predmeta samo o hitnim slučajevima i onima koji nalažu pretpretresni pritvor. Zbog nedostatka prostora za čuvanje, svi drugi spisi predmeta poslatih na krivično gonjenje držali se u policijskim fiokama. Dana 30. oktobra 2008, kosovski glavni tužilac je poslao pismo glavnom opštinskom javnom tužiocu iz Mitrovica/Mitrovicë, u kojem mu nalaže da prihvati sve krivične prijave podnete njegovoj kancelariji. Nakon toga su prihvaćene sve krivične prijave upućene opštinskom javnom tužilaštvu iz Mitrovice/Mitrovicë. Glavni opštinski javni tužilac iz Mitrovica/Mitrovicë je 11. avgusta 2009. poslao pismo regionalnim policijskim istražnim jedinicama iz Mitrovice/Mitrovicë, u kojem ih obaveštava da od dana dobijanja pisma, a zbog nedostatka odgovarajućeg prostora za držanje, tužilaštvo više neće moći da prima nikakve krivične prijave u predmetima (osim za hitne slučajeve i slučajeve koji zahtevaju sudski pritvor). Kosovski glavni tužilac je 12. oktobra 2009.

³⁸ Videti Načelo V (2), Preporuka br. R (94) 12 Saveta Evrope državama članicama o nezavisnosti, efikasnosti i ulozi sudija. (Usvojio Komitet ministara, 13. oktobra 1994. na 518. sastanku zamenika ministara).

uputio još jedno pismo glavnom opštinskom javnom tužiocu iz Mitrovice/Mitrovicë, u kojem mu nalaže da prihvati i registruje sve krivične prijave podnete njegovoj tužilačkoj kancelariji i da što više radi na njima, te da nijednu krivičnu prijavu ne vraća policiji. Nakon ovog zahteva, opštinsko javno tužilaštvo u Mitrovici/Mitrovicë je ponovo počelo da prihvata sve krivične prijave podnete ovoj kancelariji. Za sada se spisi predmeta drže u kartonskim kutijama u jednoj kancelariji i u nezaključanim fiokama. Ovakav metod čuvanja povećava rizik od gubljenja ili podmetanja.

Zaključak

Tokom 2009. godine, u radu pravosudnog sistema u regionu Mitrovicë/Mitrovice došlo je samo do nekih pozitivnih pomaka. Veći deo sudstva u ovom regionu i dalje je paralizovan.

Trenutno premešteni sudovi i tužilaštva ne mogu efikasno da se bave podnetim slučajevima i tužbama, zbog čega stanovnici regiona Mitrovicë/Mitrovice imaju veoma ograničen pristup pravosuđu. Većina krivičnih, građanskih i prekršajnih predmeta se ne rešava, pa postoji opasnost da oni zastare. Čak i kada se predmeti obrade često dolazi do neopravdanog odlaganja i obustavljanja na neodređeno vreme. Pritvor se neprekidno produžava mnogim optuženima koji se nalaze u sudskom pritvoru, a očigledno je da premešteni sudovi i tužilaštva nisu u stanju da slučajeve koji se odnose na pritvor rešavaju uz posebnu pažnju na koju ih obavezuje međunarodno i domaće pravo. Raspoređivanje EULEX-ovih sudija i tužilaca bio je pozitivan događaj, ali je njihov uticaj na žalost ograničen s obzirom na njihov sadašnji broj zaposlenih i ograničenu nadležnost i samo pet završenih krivičnih slučajeva tokom njihovih prvih deset meseci rada.

Zbog svega navedenog OEBS još jednom podvlači da nepostojanje potpuno funkcionalnog pravosudnog sistema na severnom Kosovu ima teške negativne posledice na prava pojedinca na pristup pravosuđu, suđenje u razumnom roku i slobodu. Nepostojanje funkcionalnog pravnog sistema u severnim opštinama, koje traje već skoro dve godine, sada ozbiljno narušava poverenje ljudi u sprovođenje zakona i pravosudne institucije i u vladavinu prava uopšte. Da bi se sprečilo dalje podrivanje vladavine prava i zaustavilo kontinuirano kršenje ljudskih prava, OEBS poziva sve uključene aktere da intenziviraju svoje napore i što pre uspostave funkcionalni pravosudni sistem u regionu Mitrovicë/Mitrovice.